

ВЧЕННЯ ПЛАТОНА ПРО ІДЕАЛЬНУ ДЕРЖАВУ

Чернишова Ю., *зр. ЕМ-82*

Проблема державного ладу була, є і буде однією із самих складних і суперечливих проблем, що стоять перед людством. Цим питанням і присвячений трактат Платона "Держава". У своїх творах Платон говорить про модель "ідеального", кращої держави. Ця модель не є опис якого-небудь існуючого ладу, системи, а, навпаки, модель такої держави, якої ніде і ніколи не було, але яка повинна виникнути.

У трактаті "Держава" Платон пише про те, що головна причина негативної зміни суспільств і держав полягає в "пануванні корисливих інтересів", що обумовлюють вчинки і поведінку людей. Відповідно до цього недоліку він підрозділяє всі існуючі держави на чотири різновиди: тимократія (влада честолюбців); олігархія (поділ на багатих і бідних); демократія (виникають повстання, боротьба за владу); тиранія (воля однієї людини - тирана).

Величезну увагу автор приділяє визначенню в державі місця правлячого класу, тому всіх жителів "ідеальної" держави він розділяє на три класи: філософи, які повинні очолювати державу, управляти нею; воїни, завдання яких охороняти державу від зовнішніх і внутрішніх ворогів; ремісники, селяни, які зобов'язані сумлінно виконувати свої виробничі функції.

У трактаті "Держава" Платон пише про те, що "ідеальна" держава повинна володіти, щонайменше, чотирма головними чеснотами: мудрістю, мужністю, розважливістю та справедливістю. Мудрістю не можуть володіти всі жителі держави, проте правителі-філософи, обрані люди, безумовно, мудрі і приймають мудрі рішення. Мужністю володіє більша частина людей, і це не тільки правителі-філософи, але і воїни-охоронці. Розважливість повинна бути притаманна всім жителям, вона "подібна гармонії". Під четвертою чеснотою - справедливістю - автор розуміє вже розглянутий розподіл людей на розряди, касти: "...займатися своєю справою і не втручатися в інші - це є справедливість [2]". "А в судах, - говорив пізніше Платон, - немає нікому діла до істини, важлива тільки переконаність [1, с. 92]".

Характерним є те, що Платон, який жив у часи рабовласницького ладу, не приділяв рабам особливої уваги. У трактаті "Держава" "...клас рабів як один із основних класів зразкової держави не передбачається, не вказується, не називається [2]". Це не означає, що автор виступає

проти гноблення людини людиною, просто, на його думку, вищі розряди (касти) не повинні мати приватної власності, щоб зберегти єдність.

Яким же чином Платон, створюючи "ідеальну" державу на основі розуму, отримав одну з найжахливіших тоталітарних держав? Для того, щоб відповісти на це питання, необхідно усвідомити, що розумів Платон під словосполученням "ідеальна держава". По-перше, ця держава, влаштована кращим чином, по-друге, (і це найважливіше) це ідея держави.

Платон вважав, що всі нещастя людей відбуваються через відсутність спільності, постійний розбрат, відсутність хорошого керівництва. Усе це спостерігається під час миру і, навпаки, під час війни існує і єдність, і порядок, і загальна мета. Антиіндивідуалістичну державу Платона можна описати наступною цитатою із "Законів", що виражає суть тоталітаризму: "...Ніхто ніколи не повинен залишатися без начальника - ні чоловіка, ні жінки... Треба керувати над іншими і самому бути в них під керівництвом. А безвладдя повинне бути викорінене з життя всіх людей, і навіть тварин, підвладних людям [3]". Очевидно, що ці принципи виконуються в "ідеальній" державі Платона, і дійсно, "...немає нічого кращого... у справі досягнення удачі і перемоги на війні".

Однак є і другий зміст словосполучення "ідеальна держава". Справа в тому, що для Платона "ідеальне" не тільки "краще", але і те, що є "ідеєю" предмета. Слово "ідея" і близьке до нього "ейдос" позначає у Платона "сутність", "форму", "вид", "вигляд" предмета. Це внутрішня форма речі, а не та, що безпосередньо дана почуттєвому сприйняттю. Так розум розрізняє сутність і явище. "Ідея" у Платона це є: 1) причина, джерело буття речей, те, що дає їм життя, волю до життя, викликає їхнє буття; 2) зразок, дивлячись на який, деміург створює речовий світ, наслідуючи "ідеальне"; 3) ціль, до якої треба прагнути як до верховного блага; 4) модель, що породжує структуру, принцип речі. "Те, що надає речам, які пізнаються, істинність, а людину наділяє здатністю пізнавати, це ти і вважай ідеєю блага - причиною знання і пізнання істини [3, с.100]".

Отже, питання про те, наскільки хороша держава Платона, другорядне, важливіше те, що це не існуюча держава, а її "ідея".

У зв'язку з цим виникає ще одна проблема. Людина, не знайома із творчістю Платона, вперше прочитавши трактат "Держава", скаже, що

Платон створив огидну тоталітарну державу, що він був неправий. При цьому ми не хочемо зрозуміти, що автор мав на увазі зовсім інші поняття про людські цінності, що, можливо, Платон не збирався втілювати в життя саме цей проект, що він писав про ідею держави. Обвинувачуючи Платона в тоталітаризмі, ми самі придушуємо його волю, ми самі стаємо тоталітарними людьми, що знищують право людини на іншу думку, іншу культуру. Можливо, це споконвічно закладено в нас, як інстинкт самозбереження, і без нього людина перестане бути людиною. Проте, треба зрозуміти, що в будь-якій, навіть самій буденній ситуації, людина має право на власну думку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В.Г. Філософія : мислителі, ідеї, концепції : підручник/ В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К. : Книга, 2005. - 528 с.
 2. <http://bookz.ru/authors/platon/gosudarstvo/l-gosudarstvo.html>.
 3. http://bookz.ru/authors/platon/plato_zakonv/l-plato_zakony.html.
- Наук. кер. – Опанасюк В.В, *ст. викл.*

БУТТЯ ЯК ВІЧНА ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Цирулик О.М., *зр. ЕМ-82*

Введення Парменідом у філософію поняття буття виявилось перспективним. За допомогою поняття буття філософи розробляли згодом різні концепції світу. Так, І. Кант створює гносеологічну концепцію буття. На думку філософів, буття - це життя. Буття у філософській антропології розглядається як здатність людини виходити за сферу об'єктивності і обґрунтовувати все суще. Неотомісти вищою реальністю визнають чисте буття і розуміють його як божественний першопочаток, що має духовний зміст. У контексті марксистської філософії буття ототожнюється з природою, буття взагалі є відкрите питання, починаючи з тієї межі, де припиняється поле зору.

У вітчизняній філософії існують різні підходи до розуміння буття. Філософ Г.Сковорода виділив три світи: мікрокосм, макрокосм і світ символів. Матеріаліст І.Франко розумів під буттям природу.

У сучасній філософії існує багато підходів вирішення проблеми буття. І все ж кожний із способів вирішення проблеми